

Міжнародне право

УДК 341

Михалків Ірина Михайлівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Мыхалкив Ирина Михайловна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Mykhalkiv Iryna

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Бойчук Дмитро Сергійович

кандидат юридичних наук, асистент кафедри права Європейського Союзу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**PESCO ЯК ПРОЦЕС ПОГЛИБЛЕННЯ СПІВПРАЦІ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ
PESCO КАК ПРОЦЕСС ПО УГЛУБЛЕНИЮ СОТРУДНИЧЕСТВА
ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В ОБЛАСТИ БЕЗОПАСНОСТИ И
ОБОРОНЫ
PESCO AS PROCESS OF CLOSER COOPERATION IN SECURITY
AND DEFENSE**

Анотація. Наукова стаття присвячена проблемі становлення PESCO - новоствореного об'єднання Європейського Союзу. У статті розглядається історія виникнення PESCO, включаючи кожний етап створення, а також його реалізація на сучасному етапі. Досліджено основні причини заснування, головні переваги та недоліки PESCO.

Ключові слова: PESCO, Європейський Союз, безпека, оборона.

Аннотация. Научная статья посвящена проблеме становления PESCO - новосозданного объединения Европейского Союза. В статье рассматривается история возникновения PESCO, включая каждый этап создания, а также его реализация на современном этапе. Исследованы основные причины основания, главные преимущества и недостатки PESCO.

Ключевые слова: PESCO, Европейский Союз, безопасность, оборона.

Summary. The scientific article is devoted to the problem of becoming PESCO - a newly formed association of the European Union. The article looks at the history of PESCO, including each stage of its creation, as well as its implementation at the present stage. The main reasons for the foundation, the main advantages and disadvantages of PESCO are investigated.

Key words: PESCO, European Union, security, defense.

PESCO – новий європейський оборонний союз. Абревіатура PESCO (Permanent Structured Cooperation) розшифровується як "постійна структурована співпраця з питань безпеки та оборони".

PESCO – це, заснований на договорі між державами-членами ЄС, процес поглиблення співпраці в галузі безпеки та оборони. Держави-члени погодилися активізувати роботу Європейського Союзу в цій сфері та визнали, що ключовим в досягненні поставлених цілей є посилення координації, збільшення інвестицій в оборону і співробітництво, а також в розвиток оборонних можливостей.

Тобто, основна мета цього союзу полягає в тому, щоб спільно розвивати обороноздатність і забезпечувати її доступність для військових операцій ЄС. Це, таким чином, зміцнить можливості ЄС як партнера з

міжнародної безпеки, а також сприятиме захисту європейців і максимальній ефективності витрат на оборону.

Створення союзу PESCO було передбачено Лісабонською угодою, яка набула чинності ще в 2009 році. Цим договором була передбачена можливість постійної структурованої співпраці в галузі оборонної безпеки і військової політики. Однак втілення в життя цього наміру було настільки повільним, що голова Єврокомісії Жан-Клод Юнкер назвав цю співпрацю «сплячою красунею Лісабонської угоди». Проте можливість для її реалізації надав референдум щодо Brexit (референдум щодо членства Великої Британії в ЄС), оскільки Велика Британія є противником зближення між країнами ЄС у сфері оборони. Крім того експерти вказують і інші чинники, такі як, наприклад, терористичні атаки в Європі, конфлікти в Сирії та Лівії, переорієнтація зовнішньої політики США, проблеми кіберзлочинності, незаконного обігу зброї, а також дії Росії щодо України, які показали, що всередині Європи може бути збройний конфлікт. Всі ці фактори зійшлися воедино і Європейський Союз нарешті серйозно перейнявся власною безпекою та обороною.

Рішення створити новий оборонний союз також пов'язують з тим, що ЄС прагне до самостійного забезпечення своєї безпеки і перестав розраховувати виключно на НАТО. Європейська Рада прийшла до висновку, що європейці повинні взяти на себе більшу відповідальність за свою оборону для кращого захисту своїх громадян, а також, щоб зміцнити безпеку Європи у складній геополітичній обстановці, що склалась.

Під керівництвом Ради ЄС було передбачено три основних етапи створення PESCO.

Першим етапом стало затвердження плану «постійної структурованої співпраці» країн ЄС у військово-політичній сфері, яке відбулося в перший день брюсельського саміту (22 червня 2017 року). Глави держав і урядів країн ЄС домовилися разом боротися з тероризмом і прийняти заходи для

кращого захисту зовнішніх кордонів Євросоюзу. Також, було заявлено, що протягом трьох місяців мають бути представлені критерії для тісного військового партнерства і конкретні проекти.

А вже в вересні 2017 року держави-члени представили список загальних зобов'язань, зокрема, в сфері оборонних інвестицій, розвитку потенціалу та оперативної готовності.

Наступним етапом стало підписання 13 листопада 2017 року листа про своє приєднання до PESCO міністрами 23 країн-членів та передання його Верховному представнику і Раді ЄС. Лист (The common notification) – перший формальний крок створення PESCO. У ньому викладаються принципи, що зокрема підкреслюють обов'язковий і всеосяжний характер правової бази, перелік обов'язкових загальних зобов'язань, які держави-члени погодилися прийняти, а також пропозиції щодо керівництва PESCO.

Останнім етапом стало прийняття 11 грудня 2017 року рішення Ради ЄС про створення PESCO, прийняте кваліфікованою більшістю на Раді закордонних справ (Foreign Affairs Council). Угоду підписали міністри 25 з 28 країн-членів , а саме: Австрія, Бельгія, Болгарія, Чеська Республіка, Хорватія, Кіпр, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Ірландія, Латвія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словенія, Словаччина, Іспанія та Швеція.

Данія, Мальта і Великобританія не вступили до PESCO та не зважаючи на це, положення програми допускає в майбутньому їх приєднання. Також у PESCO передбачена участь і для країн, які не є членами ЄС. Запросити їх зможуть як виняток держави-члени. Для вступу в союз таким країнам потрібно буде внести значущу додану вартість у проект та виконати більш вимогливі зобов'язання.

PESCO - це добровільні, але при цьому юридично обов'язкові рамки для здійснення країнами спільних проектів. Прикладами таких проектів можна називати створення європейського медичного командування або

центру навчання офіцерів. Основною ідеєю співпраці є підвищення ефективності оборони завдяки спільному виконанню того, що кожна з країн зараз робить самостійно. Спільні проекти передбачають як розширення оборонних можливостей, так і проведення військових операцій. Держави, що об'єдналися, зможуть разом здійснювати закупівлі в сфері оборони, а також створювати спільні сили швидкого реагування. Варто зазначити, що держави-члени повинні брати участь як мінімум в одному конкретно визначеному проекті.

Участь у проектах кожної держави є добровільною. Однак, якщо держава погодилася приєднатися, то вона має взяти на себе конкретні зобов'язання і реалізовувати їх. Ці обов'язки з термінами їхнього виконання будуть прописувати у національних планах. В випадку, якщо якась держава не виконуватиме свій план, то можливе припинення її участі у PESCO. Утім, механізм такого виключення ще не розроблений.

Наразі держави-члени, які приєдналися до PESCO працюють над впровадженням 34 проектів та 20 зобов'язань у сфері безпеки та оборони. Очікується, що перші 4 проекти повинні бути реалізовані до кінця цього року, а решта до 2022 року. Одне з найголовніших завдань, яке поставили для себе країни-учасниці – регулярне підвищення оборонних бюджетів успішно виконується, а саме за 2018 рік видатки на оборону збільшені на 3,3%, а у 2019 році – на 4,6%.

Незважаючи на те, що створення PESCO було позитивно схвалено більшістю, деякі експерти висловили свій скептицизм та поставили під сумнів спроможність виконати всі заявлені проекти та зобов'язання, що в подальшому призведе до неефективності союзу. В числі критиків PESCO також виступає США, який вбачає у ньому розірвання трансатлантичних зв'язків. Президент США Д. Трамп негативно оцінює ідею створення європейської армії та висловлює думку про те, що європейська оборона «дублюватиме» НАТО. Головною причиною такої позиції є побоювання, що

країни-учасниці більше не будуть закуповувати військові товари у США, оскільки європейські витрати на оборону будуть розраховані на просування європейських військових виробників.

Важливим для Європейського Союзу залишається питання участі Великої Британії у PESCO, оскільки вона є першою серед європейських та другою серед усіх держав-членів НАТО за величиною внесків в рамках Альянсу. Тобто її відсутність означає значну втрату військових потужностей та фінансування для ЄС. Проте, уряд Великобританії заявив, що бажає зберегти певні відносини в галузі оборони та безпеки ЄС, а саме щодо сфери розвитку можливостей. На сьогоднішній день, Сполучене Королівство залишається поза PESCO і не має жодних прав на прийняття рішень чи накладення вето щодо стратегічних питань.

Висновки. Озираючись назад на еволюцію переговорів, які в кінцевому рахунку призвели до створення та функціонування PESCO, ми можемо констатувати що, хоча введення в дію цього проекту було дещо затягнутим, проте всі важливі аспекти ретельно розглянуті, оскільки цьому передували інтенсивні переговори між країнами-учасницями, які стимулювалися інституціями Європейського Союзу.

Вважаємо, що зараз PESCO виступає як відповідь ЄС на нові реалії в сфері безпеки, якими стали: окупація Кримського півострова Російською Федерацією, Brexit, переорієнтація зовнішньої політики США. Європейське керівництво об'єднало свої сили заради забезпечення спільної безпеки та оборони шляхом узгодженої, безперервної, координованої співпраці. Зусилля на цьому шляху повинні бути об'єднаними, узгодженими та базуватися на загальновизнаних принципах та нормах міжнародного права.

PESCO є вкрай важливим кроком до зміцнення спільної оборонної політики ЄС, щоб побачити які він принесе результати, потрібно почекати кілька років, але той факт, що так багато держав погодилося взяти в ньому участь вже є хорошим знаком.

Варто зазначити, що PESCO має потенціал стати дієвим союзом та забезпечити повну безпеку Європейському Співтовариству, лише в тому випадку якщо:

- 1) держави-члени виконуватимуть зобов’язання PESCO;
- 2) виконання цих зобов’язань суворо контролюватиметься як на національному рівні, так і на рівні ЄС;
- 3) будуть передбачені негативні наслідки для тих держав-членів, які не виконують свої зобов’язання.

Інакше PESCO може стати неефективним та не виправдати всіх очікувань, які покладені на нього.

Література

1. Alessandro Marrone, Permanent Structured Cooperation: An Institutional Pathway for European Defence. URL: <http://www.iai.it/sites/default/files/iaicom1726.pdf>
2. Alice Billon-Galland & Yvonne-Stefania Efstathiou, Are PESCO projects fit for purpose? URL: <https://www.europeanleadershipnetwork.org/wp-content/uploads/2019/02/Final-PESCO-policy-brief-ELN-IISS-20-Feb-2019-ilovepdf-compressed.pdf>
3. Dacian DUNA; Raul-Ciprian DĂNCUȚĂ, Permanent Structured Cooperation – A Small Step for the European Military-Political Integration? URL: <https://en-gmr.mapn.ro/app/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20reviste/2019/rmt/2/duna%2Cdancuta.pdf>
4. Niklas Nováky, The EU’s Permanent Structured Cooperation in defence: Keeping Sleeping Beauty from snoozing. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1781685818764813>
5. Право Європейського Союзу: основи теорії: піручник / за заг. ред. І.В. Яковюка. Харків: Право, 2019.

6. Чи зможе ЄС себе захистити: дві програми європейської оборони та шанс для України. URL:
<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/05/24/7096511/>